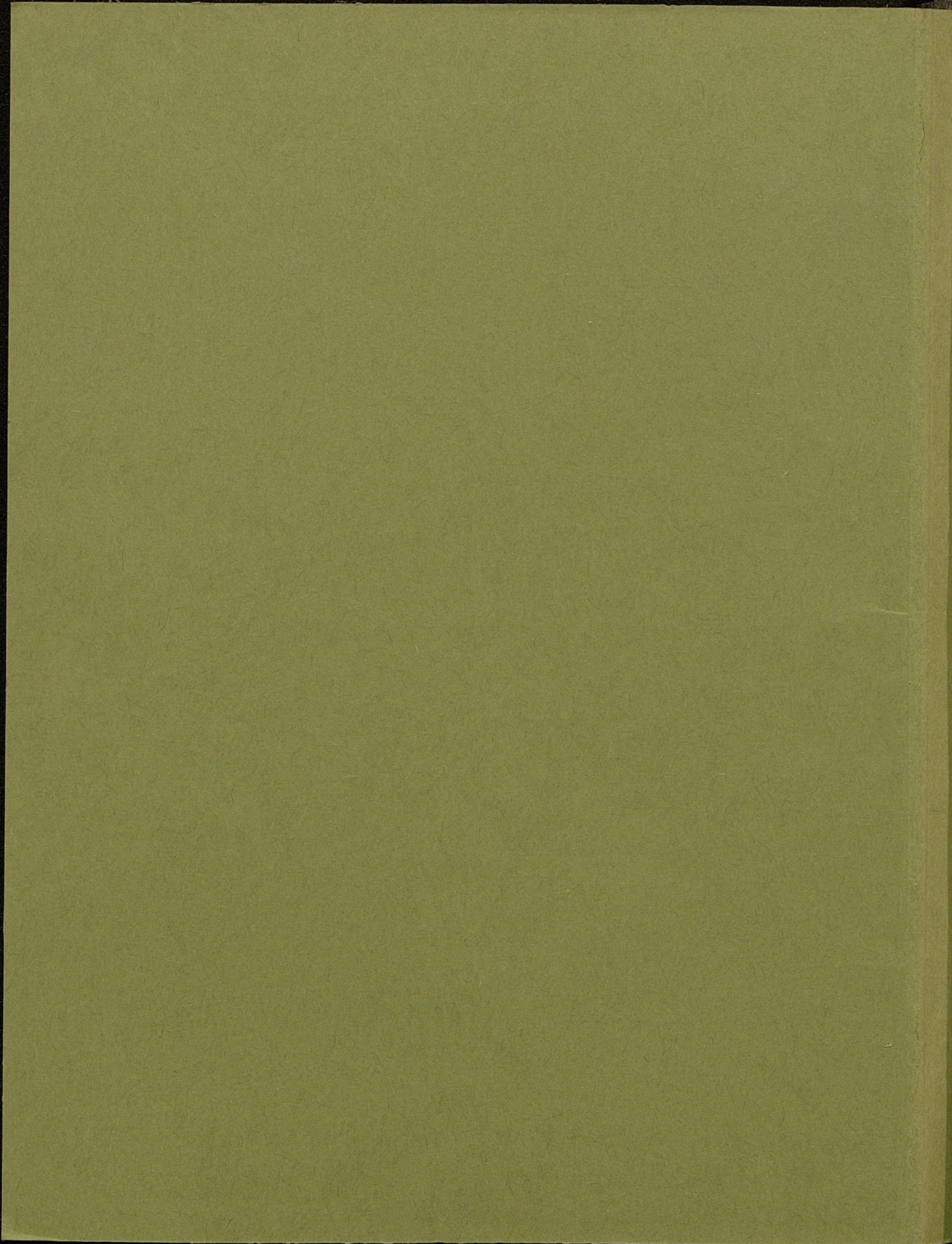

05

A

356

COLLEGII
LOGICI.

DISPUTATIO VII.

De

FORMA ARGUMENTANDI ET
DISCURRENDI.

Quam

D. T. O. M. A.

In alma Leucorea

PRAESIDE

Viri Clarissimi & Excellentissimi

DN. M. JOHANNIS SCHARFII

Logicæ & Metaphysicæ P. P. Præceptoris, Promoto-
ris ac Fautoris sui æterno honore pro-
sequendi,

Publicè

ventilandam proponit

JOSEPHUS ALAUDA UNGARUS
LEUTSCHOVIA.

Ad diem 8. Augusti horis pomeridianis in auditorio minore.

WITTEBERGÆ,
Typis JOHANNIS HAKEN.
M. DC. XXIX.

GOLLEGGI

LOGIC

DISTRICTO VII

FORMA ANTIMIANDI EM
DIACTYLADE

D. J. O. M. A.

DE

05 A 356

COLLEGII LOGICI

DISPUTATIO VII.

De

FORMA ARGUMENTANDI ET DISCURRENDI.

THESIS I.

Idimus hujusq; naturam terminorum & propositionum absolutam: Nunc sequitur, ut ipsam formam discurrendi ex terminis & propositionibus ostendamus.

II. Forma discurrendi fit per syllogismum. Etenim nihil aliud est quam connexio, sive dispositio terminorum & propositionum syllogistica.

Forma discurrendi.

III. Syllogismus est discursus, in quo legitime dispositis duabus propositionibus colligitur alia tertia, que vocatur conclusio.

Syllogismus

IV. Sunt autem in omni syllogismo tres termini & tres propositiones.

V. Termini vocantur Major, Minor & Medius, Major terminus est predicatum questionis & conclusionis, semperq; in propositione majori disponitur cum medio termino. Alias dicitur extremum majus.

Termini.

VI. Minor terminus est subjectum questionis & conclusionis, semperq; in propositione minore disponitur cum medio. Alias minus extremum appellatur.

VII. Medius terminus est ratio conclusionis, qui bis ponitur in premissis, & cum utroq; extremo semel jungitur: indeq; facit duas propositiones. Alias absolute vocatur medium & vulgo argumentum tertium. E. G. Sit hæc quæstio: An omnis ignis ascendat? Ibi in quæstione data, predicatum (ascendit) fiet major terminus Syllogismi: Sed subjectum datae quæstionis, Ignis, erit minor terminus: Addatur jam aliqua ratio, per quam probetur illa quæstio, nempe esse levissimum, & sic erit alius

tertius

tertius terminus, qui vocatur medius: quia est quasi vinculum, quo extrema quæstionis datae ita junguntur in præmissis Syllogisticis, ut in conclusione de se invicem concludantur, quod fit per hanc formam Syllogisticam.

Omne levissimum adscendit.

Omnis ignis est levissimus.

Ergo omnis ignis adscendit.

II X. Propositiones, ex quibus fit Syllogismus, vocantur Major & Minor, & ex illis emergit conclusio. Major propositio est, in qua disponitur major terminus cum medio. Et hæc primo loco poni solet in Syllogismis manifestis, licet in Crypticis & obscurioribus argumentandi modis postponatur. Aliàs absolute vocatur propositio. Item, propositio prima.

IX. Minor propositio est, qua habet minorem terminum cum medio conexum. Appellatur assumptio, assumptum, altera propositio. Et hæc in ordinario argumentandi modo secundo loco poni debet. Quæ duæ propositiones conjunctim sumptæ, appellantur præmissa, eò quod præmittantur conclusioni. Sit Exemplum:

Lapis est gravis.

Omne grave descendit.

Ergo lapis descendit.

Ibi propositiones, quæ conclusioni præmittuntur, sunt major & minor. Et quia transpositio facta est propositionum, ita ut prima sit secundo loco posita; Et altera sit primo loco posita; ideo ex termino majore indaganda est major propositio, ut & ex minore termino intellescat minor propositio. Igitur major propositio erit hæc: *Omne grave descendit*, licet secundo loco ponatur: Et minor erit: *Lapis est gravis*, quia habet in se minorem terminum, (lapis) uti patet ex conclusione vel quæstione.

X. Ut verò consequentia sit evidens & manifesta, in ordinem debitum redigantur propositiones, & justo suo loco ponantur, hunc in modum.

Omne grave descendit.

Atqui lapis est gravis.

Ergo lapis descendit.

En jam

En jam habes manifestam consequentiam, & ex datis præmissis
evidenter concluditur, *lapidem descendere.*

XI. Conclusio est, quæ ex propositionibus iustâ lege dispositis
elicitur. Aliàs appellatur Complexio, Clausula, Conclusum. Quæ
quidem non potest non sequi ex præmissis positis & legitime dis-
positis. V. G. sit, qui ponat has propositiones:

Quicquid descendit, est grave.

Ignis descendit.

Is necessario cogitur concedere hanc conclusionem: *Ergo ignis
est gravis.*

REGULÆ.

I. In Syllogismo tres tantum debent esse termini, nec plures, nec pauciores,
ne turbetur connexio. Quod si enim plures fuerint termini in Syl-
logismo, tunc non verè erit unus & simplex, sed multiplex & coa-
cervatus, adeoq; obscurus & Crypticus: Si v. pauciores fuerint ter-
mini, quàm tres, tunc fit imperfectus, adeoq; & consequentia erit
imperfecta. Ut igitur forma argumentandi & consequentia sit evi-
dens certior & perfectior, oportet saltem tres assumantur termini &
legitime disponantur. E. G. sit hic Syllog.

Aer est supra terram.

Homo est in aere.

E. homo est supra terram.

Qui syllogismus, quia constat quatuor terminis, ideo multi-
plex est & obscurus.

Sunt autem hi termini quatuor. 1. Aer. 2. Esse in aere, 3. Homo.
4. esse supra terram. Ut ergo illa consequentia fiat manifestior, re-
solvendus est iste Syllogismus, & in simplicem, vereq; unum re-
digendus. Quod ut fiat, omissa propositio major eruatur & adda-
tur h. m.

Quicumq; est in aere, is est supra terram.

Atqui homo est in aere.

E. Homo est supra terram.

Jam habes consequentiam manifestam ex tribus terminis legi-
time dispositis factam. Quæ autem antea erat addita oratio, loco
majoris propositionis, illa saltem erat ratio vel probatio majoris,

L 3

inde-

indeq; in locum omiffæ propositionis majoris erat substituta: Quando enim queritur, an hæc major :

Quicumq; est in aere, is est supra terram,

Sit vera; tunc illam probo exinde, quia *aer est supra terram*, & sic habeo rationem majoris.

II. *Cavendum est, ne fit ambiguitas in terminis, nec varia sit acceptio, nec diversa significatio termini.* Aliàs enim multiplicarentur termini, adeoq; ad nimum quatuor fierent termini, & sic connexio sive dispositio syllogistica distraheretur. Primò enim ex ambiguis terminis non fit bonus Syllogismus. V. G.

Omnis vulpes est quadrupes.

Quidam homo est vulpes (Herodes est vulpes).

Ergo quidam homo (: Herodes) est quadrupes.

Ibi, quia ambiguitas est in medio termino (*vulpes*) ita ut propriè accipiatur in majore, & impropriè per metaphoram in minore: ideo turbatur connexio, & nihil sequitur. *Vulpes* enim in prima propositione ponitur *pro animali irrationali*, quod est callidum, sed in minore, altera illa propositione ponitur *pro quovis astuto*, qui calliditatem habet, ita ut etiam homo astutus ob calliditatem cum vulpeculæ calliditate similem dicatur vulpes. Hinc sunt quatuor termini in illo Syllogismo. Quocirca cautè agendum est in Syllogismis, ne termini ambigui ambiguè ponantur. Quod si ex necessitate & penuria vocum omninò utendum sit ambiguis vocibus, tunc studiosè observandum est, ut strictè sumantur in eadem significatione in omnibus propositionibus, Syllogisticis, nec permittendum est, ut alia significatio vocis assumatur in minore propositione, quàm quæ erat in majore: Nec alia significatio termini intelligi potest in conclusione, quàm quæ erat in præmissis. Ubi enim significatio termini vel vocis sumitur alia atq; alia, ibi statim fit alius terminus, & sic iterum multiplicantur termini. V. G.

Quicumque vivit, is non est mortuus.

Atqui omnes fideles & pij vivunt.

Ergo nulli fideles & pij sunt mortui.

Qui Syllogismus omninò bonus est, si termini accipiantur in eadem significatione per omnes propositiones, ita ut vita illa, quæ intelligitur in majore, etiam intelligatur in minore: Item, ut mors illa,

illa, quæ est in majore loco prædicati, etiam intelligatur in conclu-
sione: sic autem termini intelligantur:

Quicunq; vivit vitam spiritualem, is non est spiritualiter mortuus,

Atq; omnes pij & fideles vitam vivunt spiritualem.

E. nulli pij & fideles sunt spiritualiter mortui.

Quod ut verum est, ita hæcenus bona fuit forma argumentandi
& bona consequentia: Verum si quis velit significationes illorum
terminorum mutare, ita ut jam intelligat vitam temporalem, jam æter-
nam & spiritualem: Itemque jam sumat mortem corpoream, jam intelli-
gat mortem spiritualem: Tunc certè totus syllogismus fiet vitiosus, adeo
ut ob diversas significationes terminorum profus fiant quinque termi-
ni. 1. Vivere corporaliter in hoc mundo, 2. Vivere spiritualiter in
vita æterna. 3. Fideles & pij. 4. Mortuum esse corporaliter. Et 5. Mor-
tuum esse spiritualiter sive damnatum esse. Ne igitur per diversas
significationes terminorum & vocum adeo turbetur, & de-
praveretur discursus, quam strictissime observandum est, ne varient
significationes vocum, nec significationes terminorum in uno Syl-
logismo sumantur aliæ atque aliæ. Huc etiam, pertinet acceptio
termini sive vocis, pro ut sumitur vel pro se ipsa & materialiter, vel
pro conceptu seu re universaliter concepta, vel pro rebus ipsis in ipsa
natura existentibus, ut supra monuimus in lib: 2. de suppositione ter-
minorum, materiali, simplici & personali. Ubi enim ejusmodi ac-
ceptiones & suppositiones terminorum mutantur, ibi statim fit vi-
tiosus syllogismus, & oriuntur 4. termini.

I I I. Nullus in syllogismo terminus mutetur nec mutiletur, nec augeatur. U.
Ratio est, quia omnis mutatio termini facit, alium Terminum, ade-
oque & multiplicat terminos & vitiosum facit Syllogismum. Mul-
tum à multis hinc peccatur, ideo hæc regula diligenter observanda &
urgenda E. G. sit primò hoc:

Nullum malum est à DEO.

Atqui cor hominis est malum,

E. Cor hominis non est à DEO.

Ibi terminus medius mutatur in propositione minori.
Etenim in prima Propositione *malum* sumitur forma-
liter & reduplicative, quasi esset res abstracta, hoc sensu: Quic-
quid est formaliter malum, hoc est in sua forma & essentia malum,
adeo-

adeoque est malitia vel peccatum, illud non est à D E O. At verò longè aliter sumitur τὸ *malum* in minore, Nam ibi *concretive* sumitur & materialiter hoc sensu: Cor hominis est *malo affectum vel malitia præditum*. Jam longè aliud est, esse in se malum & malitiam, & iterum aliud est, malo præditum esse, vel malitiâ affectum esse. Sic ergo ibi in dato Syllogismo facta est mutatio mediij termini. Huc pertinet illud vulgare: *Termini abstracti cum concretis, obliqui casus cum rectis non sunt confundendi*. Aliàs enim fieret mutatio terminorum, ut in hisce:

Omnis ars imitatur naturam.

Atqui quidam homo est artifex.

E. quidam homo imitatur naturam.

Ibi sunt quatuor termini, quia medius terminus est abstractum (ars) in majore, & deinde fit concretum (Artifex) in minore, & sic confunditur abstractum cum concreto, Ergo nihil sequitur. Similiter peccat hic Syllogismus:

Casus est nequam,

Tu es *Casus*.

E. Tu es nequam.

Iterum confunditur rectus casus in majore cum casu obliquo in minore. Aliud n. est esse casum, ut casus ponitur in majore, & iterum aliud est, esse, h. e. *edere casum*, ut sumitur in minore: Nihil ergo sequitur. Neque hoc vitium tantum contingit in illis vulgaribus exemplis, ubi facilè animadvertitur, num terminus mutetur, & quomodo, sed etiam in multis difficilioribus, ubi beneficio hujus regulæ multa expediri possunt, V. G. in modalibus vulgò solent ita argumentari:

Necesse est hominem esse corporeum.

Necesse est studiosum esse hominem.

E. necesse est studiosum esse corporeum.

Videtur quidem, quasi hic Syllgismus in formâ sit bonus, & legitimè concludat, verùm si accuratius examinemus terminos in illo Syllogismo positos, tunc apparebit, quod peccet in datam regulam, & fiat mutatio termini mediij in propositione minore. Nam medius [homo] in majore non est affectus modo, cum ex sententia omnium Logicorum modus non pertinet ad subjectum, sed ad copulam.

lam. Igitur propositio major habet hunc sensum : Homo *necessariò e corporeus*, ita ut *modus necesse* determinet copulam, & ostendat, quo modo prædicatum (corporeum esse) *necessariò* insit homini. At verò in minore, ibi *medius* (homo) afficitur modo, & fit modificatus, hoc sensu : *Studiosus necessariò est homo*. Jam alius *Terminus* est modificatus. V. G. *Necessariò esse hominem*, & iterum alius est *Terminus absolutus* sine modo, *esse hominem*. Ut ergo vitium illius *Syllogismi* eò magis pateat, sic proponantur *termini* & *propositiones*:

Omnis homo *necessariò est corporeus*.

Omnis *Studiosus necessariò est homo*.

E. Omnis *studiosus necessariò est corporeus*.

En jam vides *terminum medium* esse auctum, adeoque *mutatum* in minore *propositione*. Similiter peccatur in hoc *Syllogismo*.

Quicumque est *adorandus*, ille est *omniscius*.

Solus *Deus* est *adorandus*.

E. Solus *Deus* est *omniscius*.

Ibi iterum *mutatur* & *augetur terminus medius* in minore *propositione*, ob *additam exclusivam vim*, quam nò habebat *connexam* in *majore*. Minor enim *propositio* æquipollet huic : *Deus tantum est adorandus*, ubi *medius terminus* fit, *tantum esse adorandum*, & ita est *exclusivus*. At verò in *majore* *absolutè* ponitur, sine *virtute exclusivâ*. Quis autem *ignorat* alium *terminum* esse *absolutum* V. G. *adorari*, & *vicissim* alium *terminum* esse *exclusivum*, *tantum adorari*. Sic ergo patet, quod in *dato Syllogismo* iterum *augeatur* & *mutetur medius terminus*. Præterea in hoc *syllogismo* & illud *vitij* est, quod etiam in *conclusionem* *mutetur* & *augeatur terminus major*, cum & ibi per *particulam solus* afficiatur *copula*, adeoque & *prædicatum* *determinetur*, & ita *major terminus* ibi fiat *exclusivus*, cum tamen in *propositione majori* *absolutè* positus erat sine *particula exclusivâ*. Quod ut eò *melius* & *facilius intelligatur*, sic *resolvatur* & *exponatur Syllogismus*:

Quicumque est *adorandus*, is est *omniscius*.

Atqui *Deus tantum est adorandus*.

E. *Deus tantum est omniscius*.

Jam habes *duplicem mutationem* i. *Termini medij* in *minore*,

M

&

& termini majoris in conclusione, unde oriuntur quinque distincti termini 1. *Esse adorandum.* 2. *tantum esse adorandum.* 3. *Deus.* 4. *Esse omnisceus.* 5. *tantum est omnisceus.*

IV. *Termini Syllogismorum eodem planè modo sumantur per omnes propositiones.* Ita constat è dictis. Vbi enim vel minimum variant termini, statim & connexio variat, & dispositio distrahitur, adeoque & consequentia infirmatur. Hinc nulla determinatio, nulla limitatio aut restrictio addi debet in aliquo termino, nisi fiat per omnes propositiones, ubi ponitur iste terminus. Nec limitetur aut determinetur minor terminus, nisi talis fuerit sub medio: Nec medius terminus determinetur in minore propositione, qui non erat determinatus in majore: Nec denique major terminus determinetur in conclusione, qui non fuit determinatus in majore propositione: Et contra nec divellatur determinatio sive restrictio à terminis, ubi semel facta fuerat. Bene igitur observanda est hæc cautela: *Cavendum est, ne determinatio aut limitatio terminorum fiat illegitima:* ubique enim debito loco collocanda est, ne malè addatur, nec male divellatur, V. G. sit hic Syllogismus:

Quicquid emisti, comedisti.

Carnem crudam emisti.

E. Carnem crudam comedisti.

Ibi aliter determinatur terminus minor, [caro cruda] in minore propositione, quam ut erat in majore. Major enim simpliciter agit *de ip[s]a re, vel substantia*, quæ emitur, non autem de qualitate illius rei. At verò in minore additur limitatio per qualitatem, nempe per *cruditatem*, ut non caro per se sumatur, sed cruda caro. Et ita illa determinatio nova facit vitium syllogismi. Item.

Quicquid est malum, illud, quâ tale, non est à Deo.

Atqui homo est malus.

E. homo non est à Deo.

Ibi determinatio, quæ addita est majori termino, malè divellitur in conclusione ab eodem termino majore: sic enim debebat concludi, Ergo homo non est à Deo, quia malus est, & sic etiam vera est conclusio.

V. *Medius Terminus nunquam ingrediatur conclusionem, neq[ue] ex toto,*
enq[ue]

neq; ex parte. Est enim causa in præmissis posita, per quam reliqui duo termini in conclusione debeat concludi. At verò idem non potest concludere semetipsum. Ergo nec medius, sive tertium argumentum poterit semetipsum concludere. Solent hoc exemplum proponere:

Omnes boni affectus in homine contaminantur; vitijs:

Atqui *σοφια* sunt per se boni affectus.

E *σοφια* per se contaminantur vitijs.

Ibi particula per se non debeat transferri in conclusionem. Est enim determinatio medij termini. Sed præter hoc vitium, & illud fat grave est in hoc Syllogismo, quod medius terminus determinatur (per se) in minore propositione, ubi tamen illa determinatio non erat facta in maiore propositione.

VI. Ex puris negativis nihil sequitur. Necessum enim est, ut alterutra præmissarum in Syllogismis aliquid ponat & affirmet, Sic nihil sequitur.

Nullus homo est lapis.

Atqui nulla gemma est homo.

E, nulla gemma est lapis.

VII. Ex puris particularibus nihil sequitur. Necessum enim est, ut alterutra præmissarum sit universalis, & ita universaliter aliquid ponat.

Homo est medicus,

Rusticus est homo,

E. Rusticus est medicus.

Quia scilicet major est particularis, nempe quidam homo est medicus, ideo nihil concluditur.

VIII. Cavendum est, ne mutetur genus prædicandi in propositionibus. Strictè enim observandum est, ut ubique in syllogisticis propositionibus *ἡμᾶς τῆς λέξεως* sit idem, & idem planè modus prædicandi in terminis observetur. Rectè Philippus: Non valet consequentia *mus a to genere prædicationis usitato in peregrinum & inusitatum. V. G.* Non valet, nec licet ita inferre:

Diabolus est invisibilis.

Atque serpens decipiens Protoplastas, est Diabolus.

E. iste serpens est invisibilis.

Vitio

Vitiosus est Syllogismus, quia mutatur genus prædicandi in præmissis. Major enim propositio vera est *Synonymos* accepta, hoc sensu :

Quicquid *Synonymos* est Diabolus, id est res invisibilis. At jam minor saltem vera est *paronymos*, hoc sensu: Serpens, qui decepit Protoplastas, *paronymos* dicitur Diabolus, quia per formam serpentis ibi apparuit Diabolus.

Similiter cavendum est, ne *Essentialia* commutentur cum *accidentalibus*, propria cum *improprijs*, prædicamentalia cum *transcendentalibus*, & ne fiant *diversæ suppositiones terminorum*, ut ex superioribus constare potest.

IX. *Conclusio imitatur partem debiliorem*. E. quando una præmissarum est negans, etiam conclusio fiat negata: Si una præmissarum est particularis, etiam conclusio fiat particularis. Vbi ergo Conclusio est affirmativa in legitimo Syllogismo, ibi omnes propositiones sint affirmatæ, necessum est. V. G.

Quicquid non sentit, est inanimatum.

Atque lapis non sentit.

E. lapis est inanimatus.

Ibi, quia conclusio est affirmativa, etiam utraque præmissarum erit affirmativa, ut etiam minor sit affirmans infinita.

X. *In conclusione non sit plus vel minus, quam erat in præmissis*. Alias enim fieret mutatio terminorum, auctio vel mutatio. Peccant ergo hi Syllogismi: Depositem est reddendum.

Arma sunt depositum.

E. arma furioso sunt reddenda.

Plus est in conclusione, quando dicitur, *furioso esse reddenda*, cum tamen in maiore propositione non habeatur vox, *furioso*. Item,

Totus homo ridet.

Atque totus homo *habet pedes*.

E. *pedes* rident.

Ibi minus est in conclusione, quia mutilatur terminus minor, qui in propositione minori erat, *habet pedes*. Sic autem concludi deberet: Ergo *habens pedes* ridet, id quod est verum.

05 A 356

ULB Halle

3

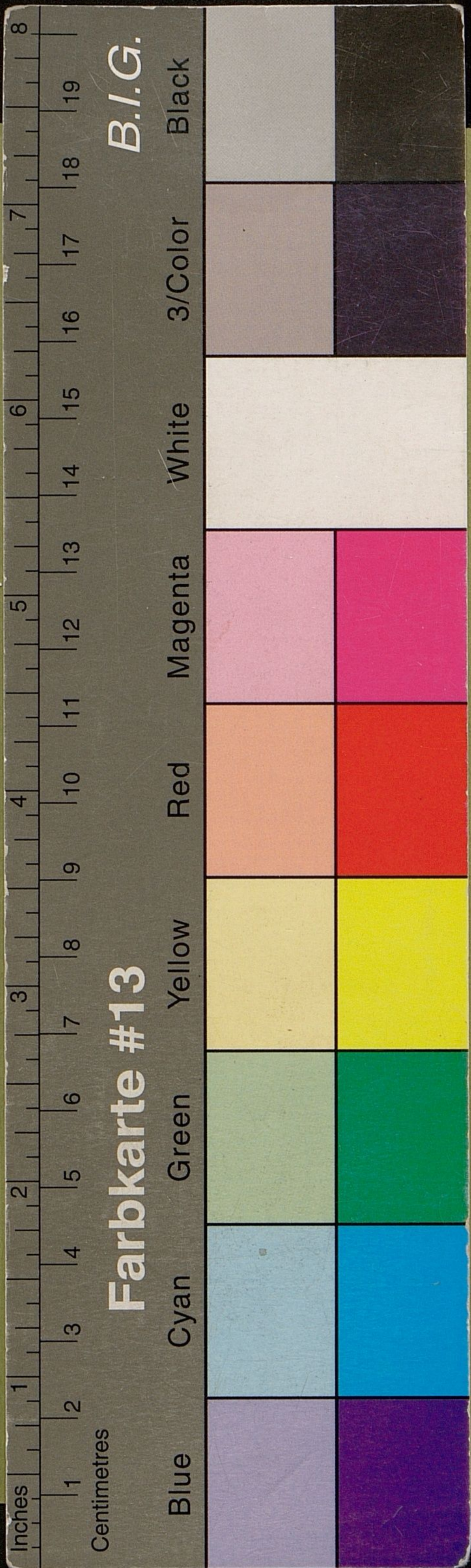
004 210 166

56

WD 17

COLLEGII LOGICI.

DISPUTATIO VII.

De
FORMA ARGUMENTANDI ET
DISCVRRENDI.

Quam
D. T. O. M. A.

In alma Leucorea

PRAESIDE

Viri Clarissimi & Excellentissimi

DN. M. JOHANNIS SCHARFII

Logicæ & Metaphysicæ P. P. Præceptoris, Promoto-
ris ac Fautoris sui æterno honore pro-
sequendi,

Publicè

ventilandam proponit

JOSEPHUS ALAUDA UNGARUS
LEUTSCHOVIA.

Ad diem 8. Augusti horis pomeridianis in auditorio minore.

WITTEBERGÆ,
Typis JOHANNIS HAKEN.
M. DC. XXIX.